

# Maktkampen om havens resurser

**ANALYS. Haven har blivit en arena i en global kraftmätning om fiske. I jakten på världens krympande fiskresurser tas alla medel i bruk – även systematiskt slavarbete och annan grov kriminalitet. Samtidigt förblir de som drar upp fisken ofta bortglömda i diskussionerna under FN:s havskonferenser. Men allt är inte hopplöst. Ett avtal om att skydda de djupa haven är nära att träda i kraft, skriver journalisten Magnus Falkehed, som har följt den asiatiska fiskenäringen i samband med en resa till Filippinerna.**

Publicerad: 2025-08-22

Det där ringfingret som Rael Manalo, 35, tvingades slita av sig av egen kraft för att inte dras ned i havet kan han leva utan. Förödmjukelserna, förolämpningarna, den stulna lönen liksom passet som de undanhöll honom går också att komma över.

Men det värsta var maktlösheten när hans nyfödda dotter inte kunde få medicinen som hon behövde. Bemanningsföretaget som hade anlitat honom höll inne större delen av hans lön, hur mycket hans fru som var kvar hemma i Filippinerna än bönade och bad.

Deras nyfödda barn avled. Hon dog innan pappan hade kommit hem till det kvava betonghuset, han som inte ens hade hunnit se sin dotter.

Kvar på havet runt önationen Fiji, på den kinesiska fiskebåten Zhong Shui 797, umgicks Rael Manalo med sina allt mörkare tankar.

– Jag började fundera vad allt det här slitet tjänade till, om det inte vore bättre att jag tog mitt liv i stället, berättar han.

## 100 000 slavar, 100 000 döda

Rael Manalo jobbade dag som natt på båten. Han är en av de kanske 100 000 moderna slavar som bemannar fiskeflottorna i Stilla havet. Den muskulösa filippiniern är en av många fattiga, utbildade – och ofta inte simkunniga – människor som utgör rekryteringsbasen för världens stora fiskeflottor. Det vill säga filippinier, indoneser, ghananer, vietnameser och myanmarier.

*En grupp män från Myanmar räddas i Indonesien från sin tillvaro som slavarbetare på fiskebåtar; ett av världens farligaste yrken. Foto: Dita Alangkara/AP/TT*

På de stora branschmässorna i Boston och Barcelona serveras vi bilden av fiskaren som en vit, medelålders man med skägg. Men i verkligheten är det unga män från världens fattigare delar som utnyttjas på i princip alla så kallade långrevsfartyg på över 24 meter.

Deras yrke har blivit ett av världens farligaste och dödligaste (näst soldater i krig), med över 100 000 döda per år, enligt [Pew Institute \(https://www.pew.org/en/about/news-room/press-releases-and-statements/2022/11/03/more-than-100000-people-die-annually-across-global-fishing-sector-new-research-shows\)](https://www.pew.org/en/about/news-room/press-releases-and-statements/2022/11/03/more-than-100000-people-die-annually-across-global-fishing-sector-new-research-shows).

En kraftmätning pågår på haven. Ett hungerspel utan regler och lagar.

Kombinationen av demografisk explosion, mitt i en klimatkris och med en biologisk mångfald i fritt fall, gör att vad som sker på våra hav blir något av en ödesfråga för mänskligheten.

## Skövling

Under årtionden stod den industriella västvärlden för rovfisket i haven. Nu har asiatiska jättar som Kina, Indonesien och Indien tagit över.

I Europa är fortfarande Ryssland, Norge och Island stora. Det största EU-landet är Spanien som inte ens rankas inom topp 20 i världen.

EU är bara självförsörjande till en dryg tredjedel på fisk och förlitar sig på fjärran mindre rika länder för sina vilda havsproteiner, trots de förhållanden som ofta gäller när fisken dras upp.

*Asiatiskt fiske dominerar i världen. Fiskehamnen i staden Kaohsiung i Taiwan. Foto: Magnus Falkehed*

Under FN:s havskonferens Unoc 3 i Nice i juni var den franskfödde kanadensiske marinbiologen Daniel Pauly (<https://www.seaaroundus.org/daniel-pauly/>) en av de skarpare rösterna mot exploateringen av haven. Det är en skövling som bland vissa arter eller områden motsvarar över 90 procent av beståndet, jämfört med för hundra år sedan enligt forskaren.

Där filippiniern Rael Manalo nu sitter i ett lånat betonghus, framför en inplastad madonna med en termometer en bra bit över 40 grader, har han en vag intuition om att vara delaktig i en planetär katastrof. De flesta vittnesmål från filippinska och indonesiska fiskare liknar varandra. Det handlar om hajfenor som skärs av på löpande band, om bottentrålning som river upp och förstör allt liv i sin väg, men framför allt om hutlös exploatering av medmänniskor som avhumaniseras.

## Viss optimism ändå

Trots det var Frankrikes president Emmanuel Macron, värd för den tredje och senaste FN-konferensen i Nice, optimistisk när han konstaterade att det snart kan vara 60 länder som har godkänt BBNJ (<https://www.un.org/bbnjagreement/en>) – det avtal inom FN:s havskonvention som ska skydda den biologiska mångfalden på internationellt vatten. När det antalet anslutna stater är uppfyllt kan BBNJ träda i kraft.

– De djupa haven kan inte bli ett vilda västern, sade i sin tur FN:s generalsekreterare António Guterres i Nice.

*Frankrikes president Emmanuel Macron konstaterar vid FN-konferensen i Nice i juni 2025 att ett avtal om djuphaven snart kan träda i kraft. Foto: Christian Hartmann/AP/TT*

Målet är att avtalet ska träda i kraft före årets slut, men mera troligt är att det sker nästa år, då exempelvis Sverige bör kunna ansluta sig. Sverige var för övrigt, tillsammans med Fiji, ordförande för den första havskonferens i FN:s regi, 2017, som banade väg för BBNJ.

Det som skedde i Nice är symptomatisk för en större, global maktkamp. USA bojkottade mötet. President Donald Trump har tvärtom gett order (<https://www.bbc.com/news/articles/cx2v37z333lo>) om att skövla ännu mer av internationella havsbottnar i jakt på fisk och mineraler.

Men förespråkare för en regelbaserad världsordning hoppas ändå att Niceavtalet kan få effekt.

## Fiskeflotta "marin milis"

I dag är de öppna haven som rymden: en plats där ingen kan höra dig skrika – eller för att använda António Guterres liknelse: ett vilda västern utan sheriff.

Som med all kriminell verksamhet banar en olaglig aktivitet väg för andra: de slavliknande arbetsförhållandena på båtarna är nödvändiga för att upprätta en skräckfylld tystnadskultur bland besättningarna om vad som sker på haven. Det handlar inte bara om skövling, utan också om drogsmuggling, människohandel och spioneri.

Sedan 1970-talet har hajbeståndet minskat med 70 procent i haven. Siffrorna är lika dystra för åtskilliga andra arter. Bottentrålningen, en fiskemetod som jämförs med att plocka blommor med schaktmaskin, river sönder livsviktiga korallrev och skördar blint och ohejdat. Enligt efterforskningar gjorda av miljörättsorganisationen [Environmental Justice Foundation \(https://ejfoundation.org/news-media/global-impact-of-illegal-fishing-and-human-rights-abuse-in-chinas-vast-distant-water-fleet-revealed\)](https://ejfoundation.org/news-media/global-impact-of-illegal-fishing-and-human-rights-abuse-in-chinas-vast-distant-water-fleet-revealed) berör de olagliga aktiviteterna 95 procent av Kinas fiskeflotta, som också är den mest subventionerade i världen.

*Demonstranter i båtdräkter protesterar i Filippinerna mot vad de uppfattar som kinesisk aggression i Sydkinesiska sjön. Foto: Aaron Favila/AP/TT*

Kina byggde i början ut fiskeflottan för att säkra tillgången på protein åt sin växande befolkning. Sjömännen presenterades i det närmaste som pionjärer och nationens hjältar i likhet med rymdfarare.

På senare år, och i takt med att Kinas militära flotta också har vuxit, har fiskeflottan fått ett annat existensberättigande. I Sydkinesiska sjön används delar av den civila fiskeflottan som marina miliser för att markera närvaro i vad regeringen i Peking hävdar är kinesiskt område, främst i omtvistade vatten nära Taiwan och Filippinerna.

Men insikten om att kampen om världens största tillgång på vilda proteiner är en strategisk maktfaktor har också vuxit.

Den som har makten över maten har lika mycket makt som den som håller i världens sällsynta metaller – eller kanske mer. Vi kan klara oss utan neodymmagneter i våra dammsugare, men knappast utan protein.

I slutändan handlar en reglerad världsordning om en rättvis fördelning av maten på bordet.

---

### Magnus Falkehed

Frilansande utrikesjournalist.

---

## Fakta: FN och de djupa haven

Den 9–13 juni samlades FN och 15 000 deltagare, inklusive runt 60 regerings-chefer, i Nice i Frankrike för det tredje mötet om haven, Unoc 3. USA nöjde sig med att skicka observatörer.

Målet för konferensen var bland annat att fler än 60 nationer inom kort ska ratificera det avtal inom FN:s havsrättskonvention som gäller bevarande av marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion, BBNJ. I så fall blir avtalet bindande. Prognosen är att det kan ske under 2026. Samma år väntas Sverige, efter det att nya lagar och regler klubbats, kunna ratificera BBNJ genom godkännande i riksdagen.

Ett annat mål är ”30X30”: förhoppningen att 30 procent av världshaven ska vara skyddade områden till 2030.

Ett mål om 100 procent grön sjöfart till 2050 låg också på bordet.

Haven utgör 70 procent av jordens yta, men forskare poängterar att man främst bör se dem tredimensionellt: medeldjupet är 3 800 meter.

Källor: Unoc 3, WWF, earth.org

## Följ oss så här

Allt är fritt tillgängligt – inklusive arkivet

### Följ Utrikesmagasinet

- Utrikesmagasinet **utskick via mejl** (</om-ui/redaktionen-tipsar/>).
- **Bluesky** (<https://bsky.app/profile/utrikesmagasinet.bsky.social>).
- Via UI:s sida på **Facebook** (<https://www.facebook.com/Utrikespolitiska-Institutet-135062563176874/>).

[Ja tack – jag vill ha mejl! \(/om-ui/redaktionen-tipsar/\)](/om-ui/redaktionen-tipsar/)

## Prenumerera på landguiden.se

Information om alla världens länder

I Landguiden får du heltäckande och tillförlitlig information om alla världens länder, konflikter och organisationer. Både texter och statistik uppdateras kontinuerligt av Utrikespolitiska institutets redaktörer som dagligen följer utvecklingen i världen.

[Prenumerera på landguiden.se \(http://www.landguiden.se/\)](http://www.landguiden.se).

## Bli medlem i Utrikespolitiska institutet, UI

**Teckna ditt medlemskap på ui.se!**

Utrikesmagasinet ges ut av Utrikespolitiska institutet, UI. Som medlem i UI kan du regelbundet ta del av vår verksamhet till ett förmånligt pris. Ett medlemskap i UI är en bra utgångspunkt för att kunna analysera det som händer i omvärlden. Det ger också tillgång till ett inspirerande nätverk. Medlemskap kan tecknas när som helst under året och gäller i 12 månader framåt. Du kan teckna ditt medlemskap antingen som privatperson eller för din organisation/ditt företag eller din skola.

[Läs mer om medlemskap på ui.se \(/butik/medlemskap/\)](https://ui.se/butiken/medlemskap/).